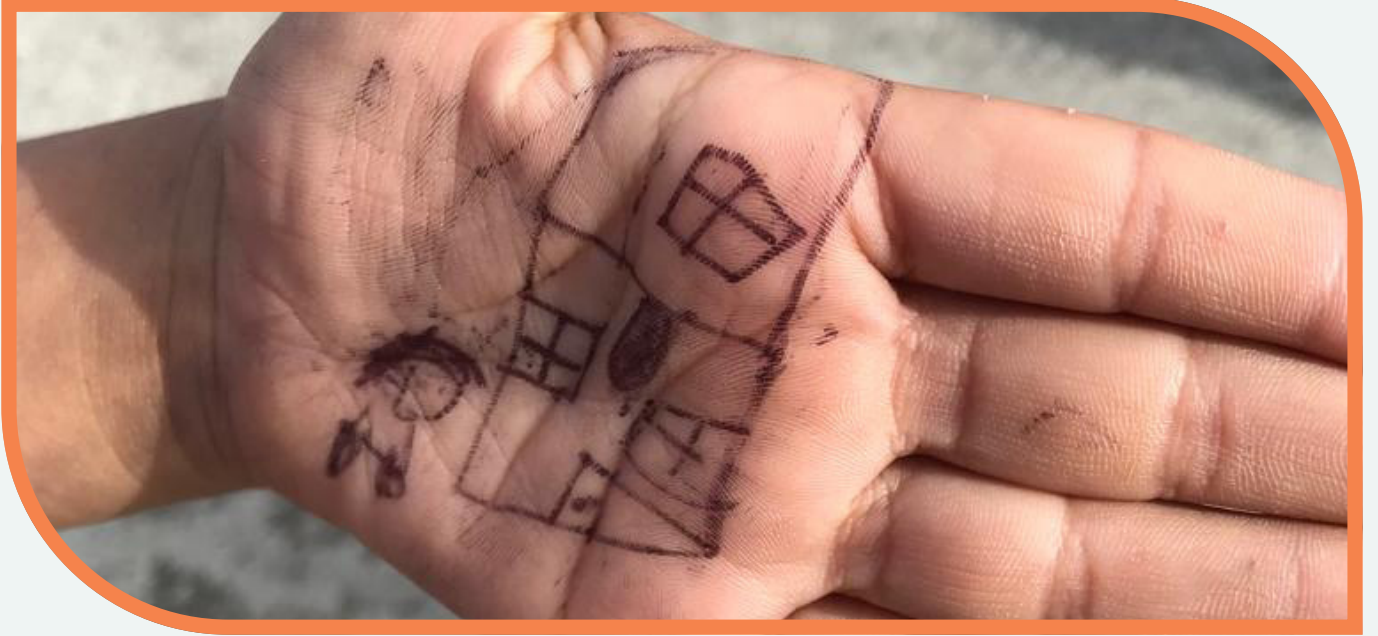

SAHA GÖZLEM ÇALIŞMASI

EKİM 2023

DERİN
YOKSULLUK
AĞI

Giriş

Bu rapor, Açık Alan Derneği Derin Yoksulluk Ağı'nın Ekim 2023'te gerçekleştirdiği saha çalışmasının nitel sonuçlarına dayanmaktadır. Derin Yoksulluk Ağı olarak çalışmalarımızı temel haklara erişim odağında sürdürmeye devam ediyoruz. Yaklaşık üç senedir hanelerdeki yetişkin ve çocukların temel ihtiyaç ve durumlarına yönelik model uygulamalar gerçekleştirerek, erişilemeyen temel hak ve hizmetlere dair verileri tespit ediyoruz. Hak odaklı bakış açısı ile yaptığımız nicelik ve nitelik olarak çözümler üreten çalışmalarımızı kamuoyu ile paylaşıyoruz. Kriz anlarında anlık destek sağlayıp, sürdürülebilir çözümler için de etkin kurum ve kanun yapıcılar ile görüşüyor ve ilgili devlet mekanizmalarını ve politika üreticilerini bilgilendiriyoruz. Bu ziyaretimizdeki odak çalışmamızın ana eksenini belirleyen **eğitime erişim ve ifade yoksulluğuna** dair gözlemlerimizi sizlerle paylaşmak istiyoruz.

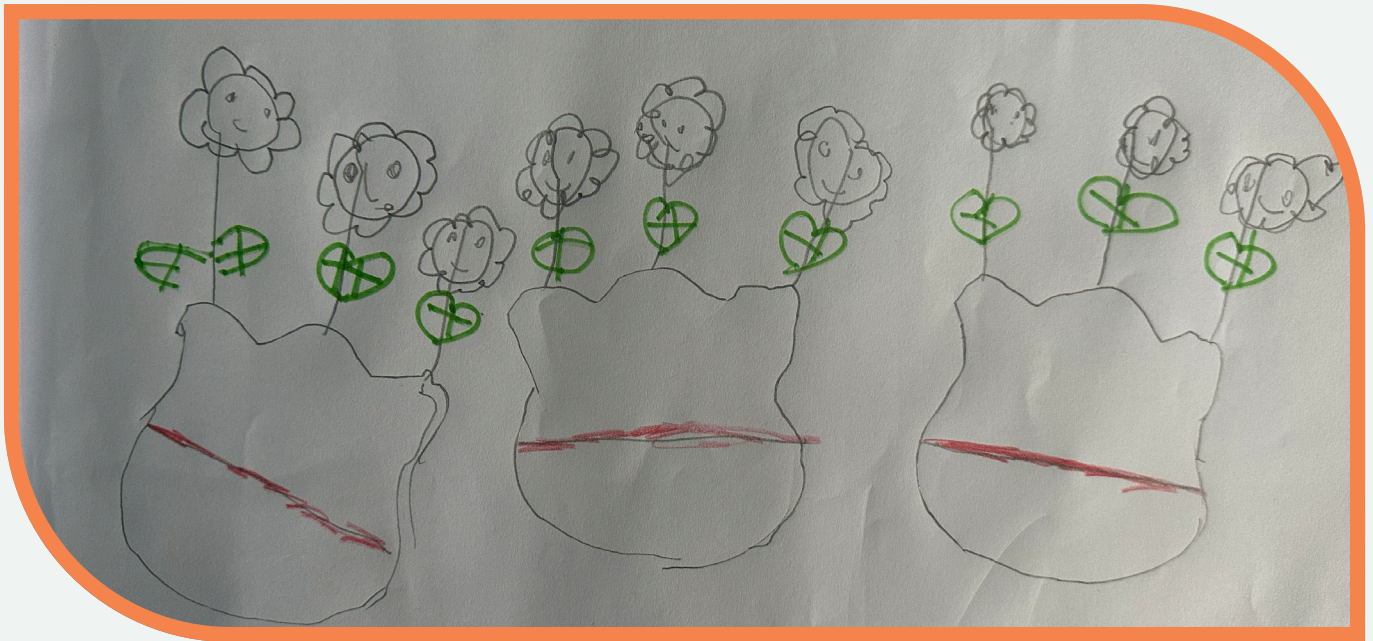
Ekim aylarında odak çalışmamızı yürüttüğümüz saha ziyaretlerimize eşlik eden, ve saha gözlem anketine katılarak çalışmamıza katkıda bulunan ve yaptığı haberde hane halkının mahremiyetine titizlikle dikkat eden Bağımsız İletişim Ağı'ndan (Bianet) gazeteci Ali Dinç'e teşekkür ederiz.

Dayanışma yaşatır!

“Eğitim Vadisi’nde” Eğitime Erişim

Eğitime erişimdeki sorunları konuştuğumuz mahallenin bağlı bulunduğu İstanbul’a bağlı Çekmeköy Belediyesi, ilçeyi bir “eğitim ve kültür vadisi” olarak tasavvur etmektedir.¹ Nitekim bugün ilçede 28 özel lise ve 27 özel ortaokul bulunmaktadır ve bunların 5 tanesi ziyaret ettiğimiz mahallededir.² Burada çok sayıda özel okul yakın zamanda faaliyetlerine başladı ve buna inşa edilen yeni lüks konutlar eşlik etti. Varlıkları yok sayılarak şehrin dışına itildikleri için vaktiyle buraya yerleşmiş olan eski mahalle sakinleri, bu değişimle beraber bir tehdit olarak algılanmaya başlamış durumdadır. Çünkü mahallede bulunan kolejler ile ailelerin yaşadığı koşullar arasındaki oldukça belirgin olan farklar, ne eski ne yeni sakinler için alışık olunmadık bir durum.

“Kırtasiyelerini alamadık, okuldan bir çanta defter kalem verdiler o kadar. Biz hiçbir şey alamadık. Onları kullanıyor. Okuldan liste verdiler alın diye alamadık.”

¹ <https://www.cekmekoy.bel.tr/haber/egitim-ve-kultur-vadisi-cekmekoy-e-bir-kutuphane-daha>

² Okulların listesi için bkz:

<https://cekmekoy.meb.gov.tr/www/ozel-lise/icerik/110>

<https://cekmekoy.meb.gov.tr/www/ozel-ortaokul/icerik/109>

Eğitim đretim yılı başlayalı neredeyse iki ayı geride bırakmışken mahalle ziyaretimizde ebeveynlere çocuklarının eğitime erişimlerinde ne gibi zorluklarla karşılaştıklarını ve bu zorlukların üstesinden nasıl geldiklerini sorduk.

Öđretmenlerin verdikleri malzeme listelerini maalesef alamadıklarını, okuldan verilen çanta, defter ve kalemlerle çocuklarının okula gidip geldiklerini söylediler.

Günlük beslenme olarak ne hazırladıklarını ve temiz suya erişimlerini sorduğumuz da ise;

“Beslenme koyamıyoruz, sabah evde olanları koyuyorum nn yiyip gidiyor, peynir zeytin sarelle, o durumlar bazen çok zor oluyor. 8 de kalkıyor, 9 da zil alıyor. 2 buçuğa kadar okuldalar. Harçlık veremiyorum, geldiğinde anne karnım acıktı diyor.”

İki çocuğu okula giden Ayşe ise;

“Okulda geçen sene anaokulunda veriliyordu bu sene verilmiyor. evde ne varsa onu koyuyoruz, bakkaldan alıyoruz, yazdırıyoruz. Meyve suyu, ekmek, peynir bakkaldan alıyoruz. Elimize geçtikçe ödüyorum. Harçlık koyamıyorum. 50 lira 100 lira koyanlar var mesela zengin olanlar, biz koyamıyoruz. Suyu evden koyuyorum, bitince kalıyor.”

Görüştüğümüz bazı haneler okul kıyafetlerinin yenisini alamadıklarını, üst sınıflarda okuyan tanıdıklarının küçülmüş üniformalarını isteyerek çözüm bulduklarını anlattılar. Havaların soğuması, yağmurların başlamasıyla kışlık bot ve mont ihtiyaçlarının başladığını söyleyen aileler bu konuda destek bekliyorlar.

“Sabah erkenden bizi o kaldırıyor, çok hevesli. Benim oğlan polis olmak istiyor, sürekli heyecanlı izliyor ya televizyonda ben de öyle olucam diyor. Okuyup polis olmak istiyor. Kızımı geçen sene anasınıfına verdiğimiz için bu sene çok başarılı geçti, hiç ağlamadı hiç zorlanmadı. Anasınıfına gitmesi çok iyi oldu iyiki de göndermişim, annesinin yanında ağlama durmama oldu diğer çocuklar da, ben de hiç olmadı, iyiki de göndermişim.”

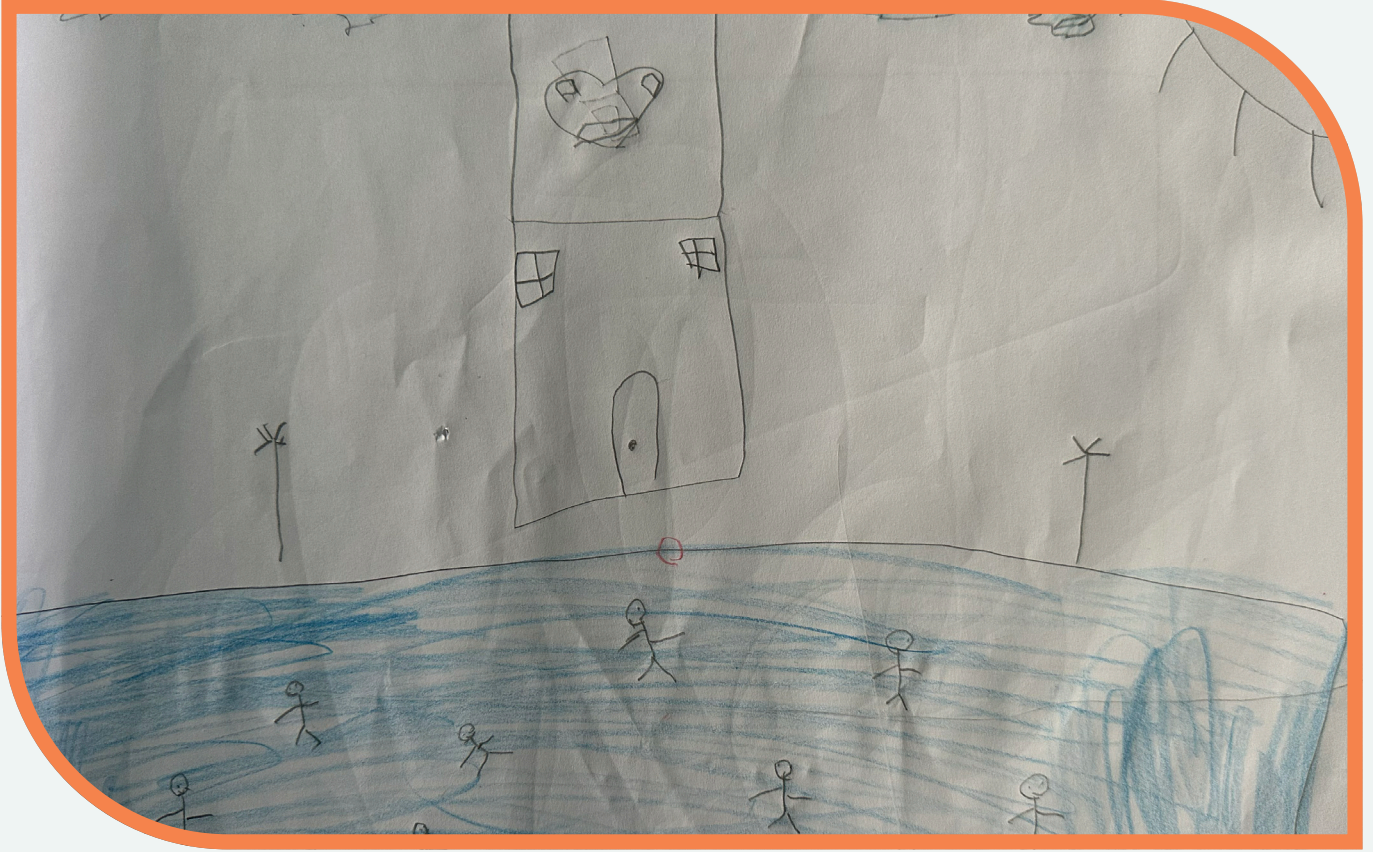
Görüşme gerçekleştirdiğimiz anneler çocuklarının eğitime devam etmeleri konusunda zorlandıklarını ama şartları iyileştirmek için canla başla uğraştıklarını anlattılar.

“Ayrı odaları yok, evde iki tane oda var zaten, birinde yatak odam var, diğesinde çocuklar yatıyor orada ders çalışıyorlar. Bir masa kurdum orada ders çalışıyor. Okumalarını büyük adam olmalarını çok istiyorum. Biz okumadık, kardeş sayımız fazla olduğu için, ben okumadım mesela, çocukları okula gönderme okutma çabasındayım. Keşke okusaydım ama Allaha şükür okuma yazma biliyorum. 16 yaşında evlendim, 17 yaşında anne oldum. Kızım erken evlensin istemem, heves ediyorlar merak ediyorlar ama hiç iyi bir şey değil. Kızım erken evlensin istemem, okusun isterim.”

Yerinden Edilme Korkusu

“Kiraya gidebilir miyiz bilmiyorum. En azından boş bir arazi bulup ya baraka ya çadır çakarız. Sürekli evden çıkarılma, dışarıda kalma korkusu yaşıyoruz.”

Mahalle sakinleri vaktiyle inşa ettikleri derme çatma ve çoğu baraka niteliğindeki evlerinin yıkılması korkusuyla paralize olmuş durumdalar. Özellikle inşaat levhaları karşısına konumlanan evlerde bu korku belirgin bir şekilde hissediliyor. İstanbul’ daki yüksek kira fiyatlarından dolayı evlerinden edilme durumunda halinde aileler, boş bir arazi bulup güvenliği olmayan, sert hava koşullarına dayanıksız, hijyen ve sağlık sorunları yaşayacaklarını bildikleri çadır ve barakalarda yaşamlarını devam edeceklerini söylüyorlar. Yeniden yerleşilecek bölgenin, yerleşim merkezine uzak, şehrin en çeperinde, kentin olanaklarına erişimi kısıtlayan bir bölgede olacağını aileler de biliyor.

İfade Önündeki Temel Bir Engel: Yardımlardan Olma Korkusu

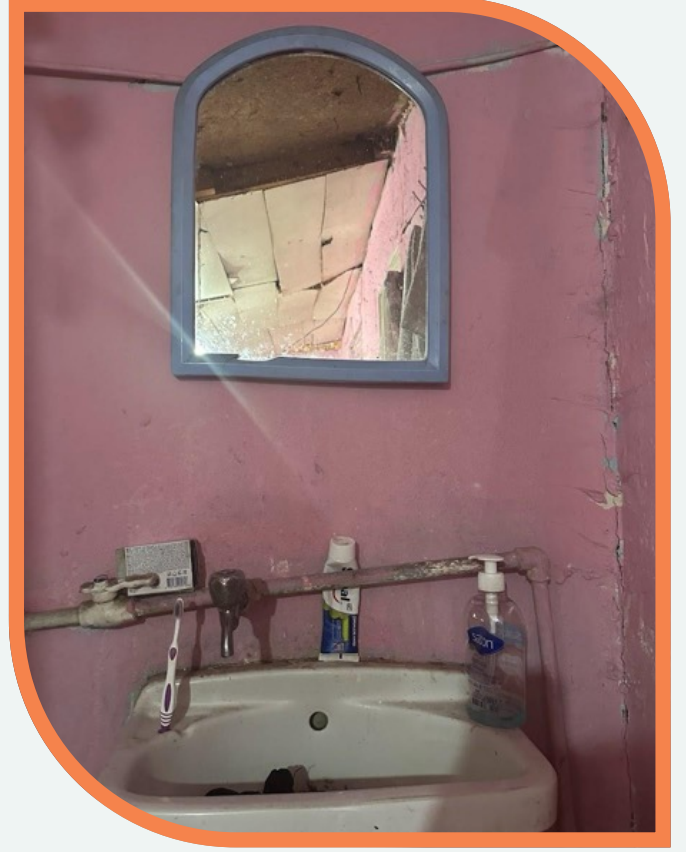
Eğitim yoksulluğu konusuna dikkat çekmek amacıyla yaptığımız bu ziyarette, ailelerin kendilerini ifade ederken çekingen davranışlar sergilediklerini gözlemledik. Yoksulluğun sadece belli maddi imkanlardan mahrum olmanın ötesinde, kendini ifade edememe, kendi sesini yükseltmekten çekinme hali olarak da değerlendirilmesi gerekir. Yaşadıkları sorunları dile getirirken kaygılı hallerinin sebebini devam eden sosyal desteklerinin kesilmesinden endişe duymaları olarak belirttiler.

Bu anlamda ifade yoksulluğu kavramını da gündemde tutmanın önemine değinmek önümüzdeki dönemde yoksulluk ile mücadele eden sivil toplumun göz önüne alması gereken bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ekim 2023 Saha gözlemi:

Eğitime giden yoldaki engeller;

*“Kök diři ađrıyor,
götürdük hastaneye 11
yaşından küçük olduğu
için bakamayız dediler.
Özele param yetmiyor,
nereye götüreceđimi
bilmiyorum. Ađrı
kesici veriyorum okula
giderken.”*

Ekim 2023 Saha gözlemi:

Eğitime giden yoldaki engeller;

*“Ayakkabıları yırtıktı,
okuldan arkadaşı
vermiş bir tane
ayakkabı onu giyip
gitti, beni ayakkabı
derdinden kurtardı.”*

Ekim 2023 Saha gözlemi:

Eğitime giden yoldaki engeller;

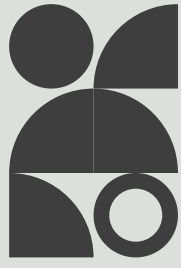
Mahallede yanımıza gelip bizimle sohbet eden Elif'in annesi "geçen sene kaldı, el yapısı gelişmemiş dedi öğretmeni. 7 yaşında. Bu sene çok hevesli mesela sabah beni kendisi kaldırıyor okula gitmek için. Anne hadi okula gidelim diyor." Elif öğrendiği harfleri eline çizip sevinçle bize gösterdi.

#dyasahagözlemnotu

Öneriler

- Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için çocuk ağız-diş sağlığı merkezlerinin bulunduğu kamu hastanelerinin sayısının artması gerekmektedir. Sağlık hizmetine erişimin önündeki sorunların tespit edilip ortadan kaldırılması gerekmektedir.
- Okul öncesi eğitim hizmetine erişebilen çocukların, ilköğretime başladıklarında oryantasyon süreçleri dahil eğitime katılım nitelikleri yükselmektedir. Okul öncesi eğitim yoksul mahallelerde yaşayan çocuklar için kolay ulaşılabilir olmalıdır.
- Özellikle eğitime devamlılığın düşük olduğu kalabalık ve dezavantajlı mahallelerdeki devlet okullarında psikolojik danışman-rehberlik öğretmenlerinin sayıları artırılmalı ve tam zamanlı olarak mesai yapmalıdırlar.
- Her devlet okulu için mutlaka sosyal hizmet uzmanı istihdam edilmelidir. Bölgedeki diğer kaynak kurumlara öğrenciyi ve hanesini yönlendiren sosyal çalışmacılara ihtiyaç vardır.
- Eğitim materyal destekleri siyasi amaçlar için kullanılmamalıdır ve hiçbir siyasi simge-belediye logosu-isim vb. içermemelidir.
- Eğitime erişimin önündeki engelleri ele almak ve bu sorunların her biri için farkındalığı artırmaya yönelik savunu kampanyaları düzenlenmelidir.
- Eğitime devamlılığına katkısı yapılan çalışmalarla ispatlanan "okul beslenme programlarına" acilen başlanmalıdır.
- Okullarda öğrencilerin temiz içme suyuna ücretsiz erişimleri için çeşme ve sebiller inşa edilmelidir.

DERİN
YOKSULLUK
AĞI